

LA VINYA DEL REGALAT (CASTELLAR DEL VALLÈS, VALLÈS OCC.): UN ÀMBIT D'ÚS DOMÈSTIC DEL CALCOLÍTIC-BRONZE ANTIC (2000-1800 aC)

JOAN-MANUEL COLL I RIERA
JOSEP-A. MOLINA I VALLMITJANA
JORDI ROIG I BUXÓ

INTRODUCCIÓ

El jaciment de la Vinya del Regalat es troba situat a la meitat meridional del terme municipal de Castellar del Vallès (Vallès Occidental), a la banda de llevant a la gran plana coneguda com a Pla de la Bruguera, a una alçada entre els 300 i els 325 m (mapa 1). La seva localització geogràfica és de 41° 36' 20" de latitud nord i 2° 05' 31" de longitud est respecte el meridià de Greenwich. Quant a les coordenades U.T.M. són 31TDG245079.¹

L'indret on es localitza aquest jaciment és format per terrenys quaternaris (amb nivells d'argiles vermelles i de carbonats —«torturar»—), poc consolidats i tous, els quals gràcies a la riquesa d'aigua que proporcionen els torrents, com el de Colobriers a uns 200 m del jaciment, han permès el conreu al llarg del temps. En aquesta àrea s'han identificat, del 1986 ençà, un seguit de jaciments arqueològics de cronologies que van del Neolític antic («Pla de la Bruguera») a l'Edat del Ferro («Pla de la Bruguera-Sony», recentment excavat);² tots ells situats a

una distància entre 300 i poc més de 1000 m del jaciment de la Vinya del Regalat.

La vegetació actual és de bosc de ribera seguint els cursos dels torrents; boscos de pi blanc (*Pinus halepensis*), i, majoritàriament, camps de conreu (vinya i oliveres; la primera ha estat substituïda posteriorment per una alternança de cereals i farratges). Aquesta vegetació palesa una gran antropització d'aquesta zona; la qual s'incrementarà, d'aquí a pocs anys, amb la seva quasi total urbanització (vivendes unifamiliars i naus industrials).

L'estructura que aquí estudiem, parcialment destruïda, està emplaçada al marge esquerre del camí que va del nucli de Castellar del Vallès a Can Santpere i Can Casamada, a poc més d'uns 100 m, aproximadament, de les primeres cases del poble. Arran de l'eixamplament de l'esmentat camí, aquesta fou lleugerament seccionada i, alhora, quedà al descobert (fotografia 1).

Un cop obtingut el permís per a actuar-hi arqueològicament,³ aquesta estructura fou excava-

¹ *Mapa militar de España: 36-15 (392).*

² També s'hi han localitzat un bon nombre de jaciments de cronologies més tardanes: ibèrics, romans i/o medievals (COLL-ROIG, 1987).

³ Cal esmentar l'ajut econòmic (25.000 pessetes) que el Servei d'Arqueologia de la Generalitat ens ha concedit, amb el qual s'han sufragat algunes despeses que l'actuació ha generat, com benzina, material fungible...

FOTOGRAFIA 1. L'estructura durant els treballs d'excavació, amb el moli i la seva mà dipositats al fons.

da durant els dos primers terços del mes de desembre de 1992.⁴

L'ESTRUCTURA: DESCRIPCIÓ I PARALLELS

L'estructura excavada, i aquí estudiada, es caracteritza per ser un receptacle obert en el «torturar», consistent en un retall de 143 cm de llargària màxima i 85 cm d'amplada màxima. La fondària mai no ha ultrapassat els 30 cm. Així, l'estructura, de parets lleugerament convergents, ocupava una superfície total d'1,21m², i es delimitava un espai de forma lenticular (figures 1 i 2). Cal advertir, com ja s'ha dit anteriorment, que part

del receptacle fou seccionat lleugerament en eixamplar-se el camí.

Durant el procés d'excavació s'observà l'existència d'una petita banquetta, o esglaó retallat al «torturar», a la banda sud de l'estructura (figures 1, 2 i 5). Així mateix, vàrem poder comprovar que el fons d'aquest receptacle fou regularitzat amb una capa de «torturar» trinxat d'1 cm de gruix aproximadament (figures 1 i 2).

Tots els materials exhumats han estat trobats escampats dins l'estructura, sense que s'hagi pogut albirar cap ordre (figures 3 i 4), llevat de dos vasos

⁴ Volem agrair, la col·laboració en el treball de camp, a Alfons Bertran, M. José Duarte, José Manuel Méndez, Ana M. Perea, Alba Rodríguez, Anna Sala i Laura Vallvé; com també l'assessorament científic prestat per Araceli Martín, Miquel Molist, Genís Ribé, Albert Roig i Maria Saña.

També volem expressar el nostre agraïment a Albert Antonell, actual regidor de medi ambient de l'Ajuntament de Castellar del Vallès, per tota la informació tramesa i pels plànols que amablement ens ha cedit.

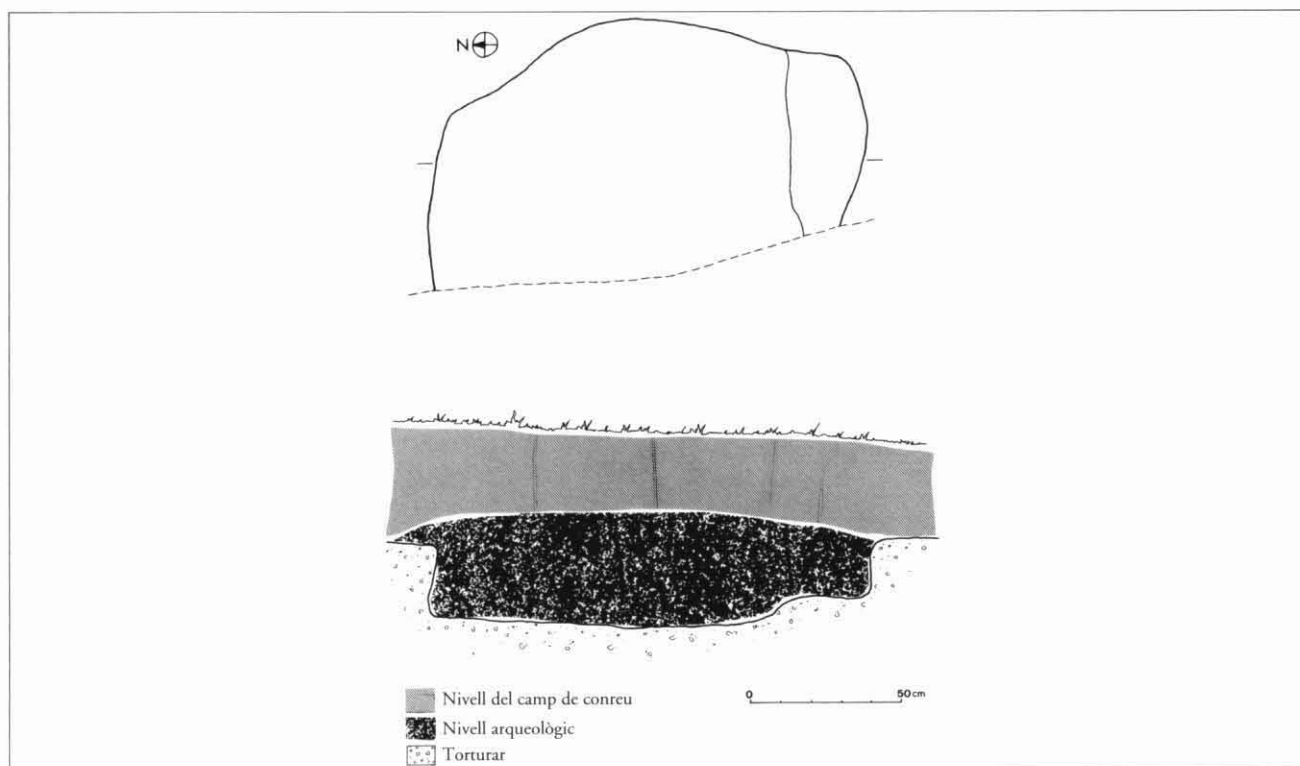

FIGURA 1. *Planta i secció N-S de l'estructura.*

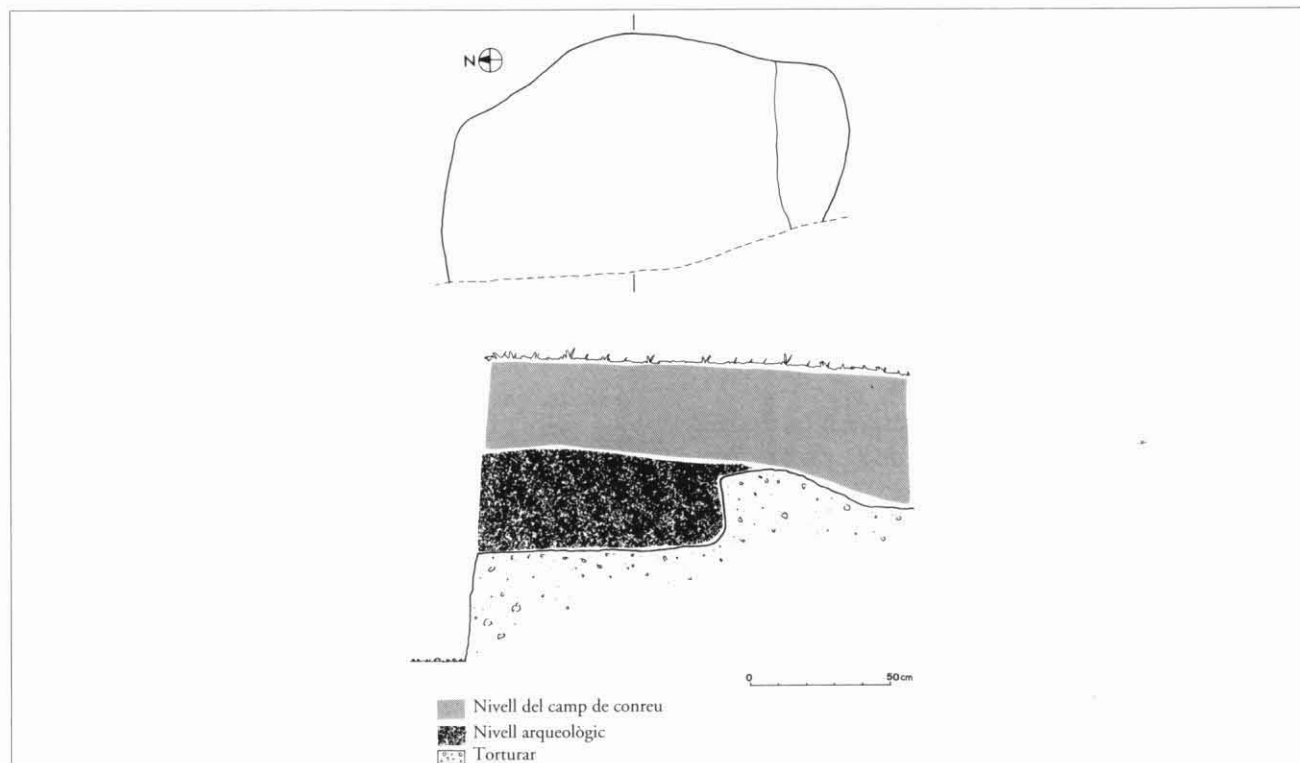

FIGURA 2. *Planta i secció E-O de l'estructura.*

FOTOGRAFIA 2. Detall del vaset amb el molí de vaivé dipositats «in situ» al fons de l'estructura.

i d'un molí de vaivé (figures 4 i 5 - fotografies 1 i 2). Això, juntament amb l'existència d'un únic nivell estratigràfic (figures 1 i 2), ens fa creure que un cop amortitzada en la seva funció primera, l'estructura fou reblerta intencionadament amb terres que contenien deixalles domèstiques, com ara fragments ceràmics, restes faunístiques i materials lítics diversos.

Aquest tipus d'estructura excavada al terreny natural és força conegut al llarg de la prehistòria i generalment acostuma a tractar-se de sitges, per bé que aquest no és el cas. Tenim com a paral·lels un tipus d'estructures localitzades al jaciment de la Bòbila Madurell-Can Feu (Sant Quirze del Vallès, Vallès Occidental) (MARTIN *et alii*, 1988) i al jaciment de l'«Institut de Batxillerat de Manlleu» (Manlleu, Osona) (BOQUER *et alii*, 1989), molt similars a la tractada en aquest article, associades a una àrea d'hàbitat (poblat), del Bronze antic en el segon cas.

La seva morfologia, a més, és molt similar al fons de cabana de Can Roqueta (Sabadell, Vallès Occidental), atribuït al Ferro I (BOQUER *et alii*, 1991), i al de Can Bertran (Cerdanyola del Vallès, Vallès Occidental), atribuït al Bronze final (FRANCÈS, 1992).

Un darrer jaciment amb una estructura com la de la Vinya del Regalat és el Mas Castellà (Pontós, Alt Empordà) (PONS-ADROHER, 1992), el qual s'interpreta com una «fossa de transformació de cereals»; un paral·lel que, si bé cronològicament és força més tardà (s. V-IV aC), funcionalment és el més semblant a l'estudiat aquí.

Així, doncs, el fet de trobar un molí de vaivé al fons de l'estructura amb la seva corresponent mà al damunt, conjuntament amb dos vasets posats drets al costat i la presència d'una banqueteta lateral (figura 5 - fotografies 1 i 2) –fet, d'altra banda, totalment intencionat–, permet de creure que som

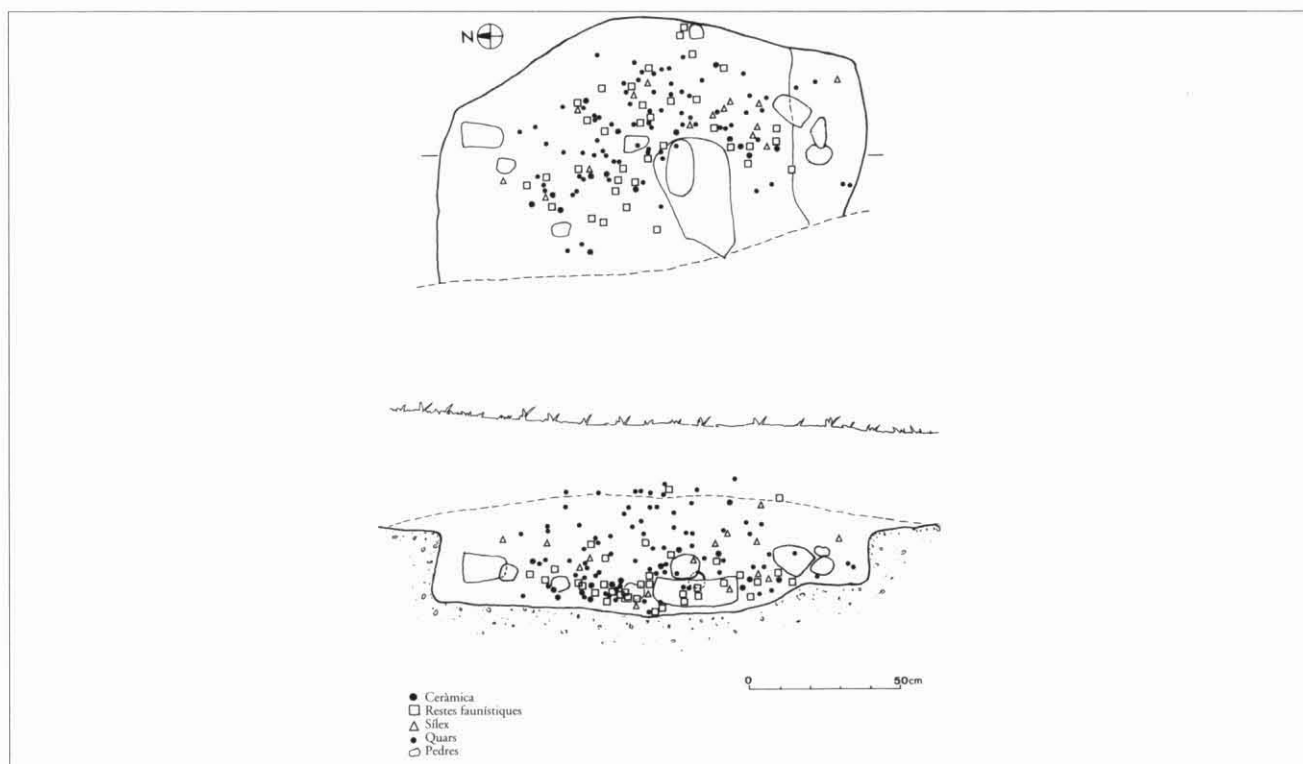

FIGURA 3. Planta i secció amb tots els materials coordinats apareguts a l'interior de l'estructura.

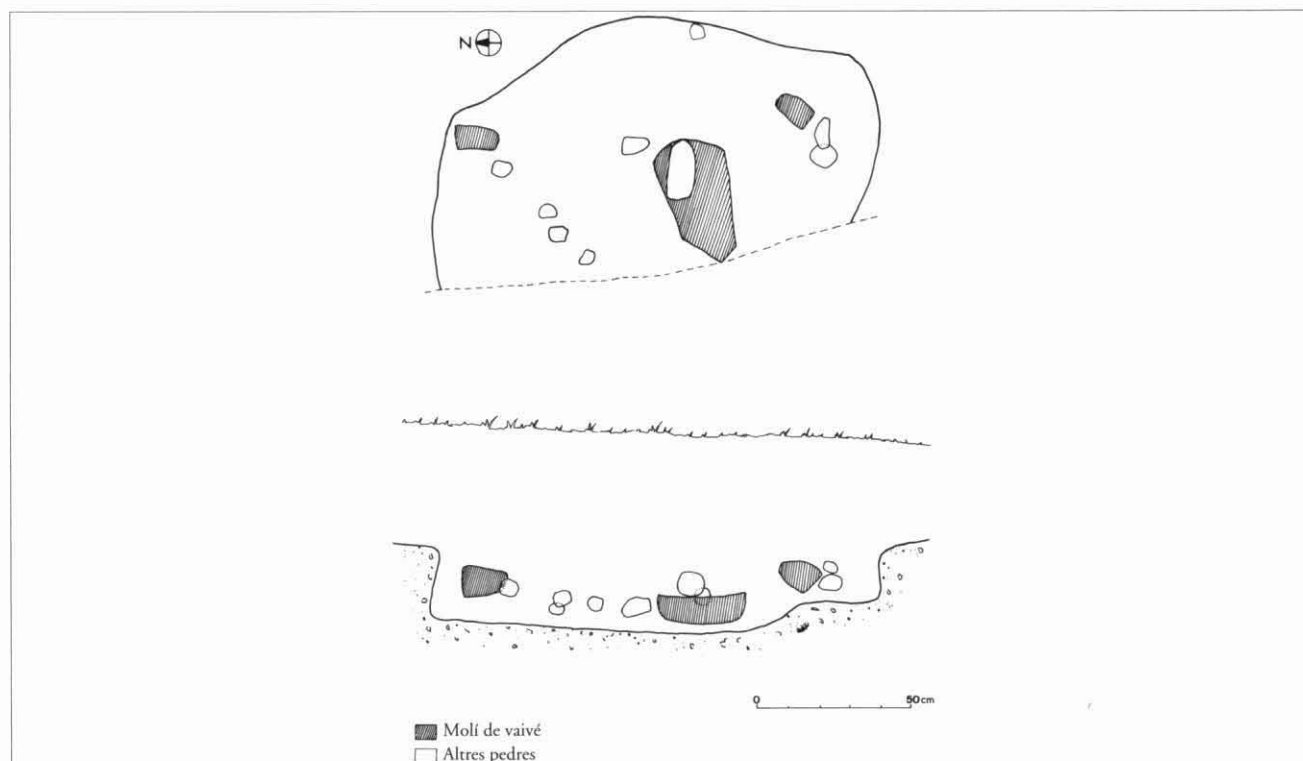
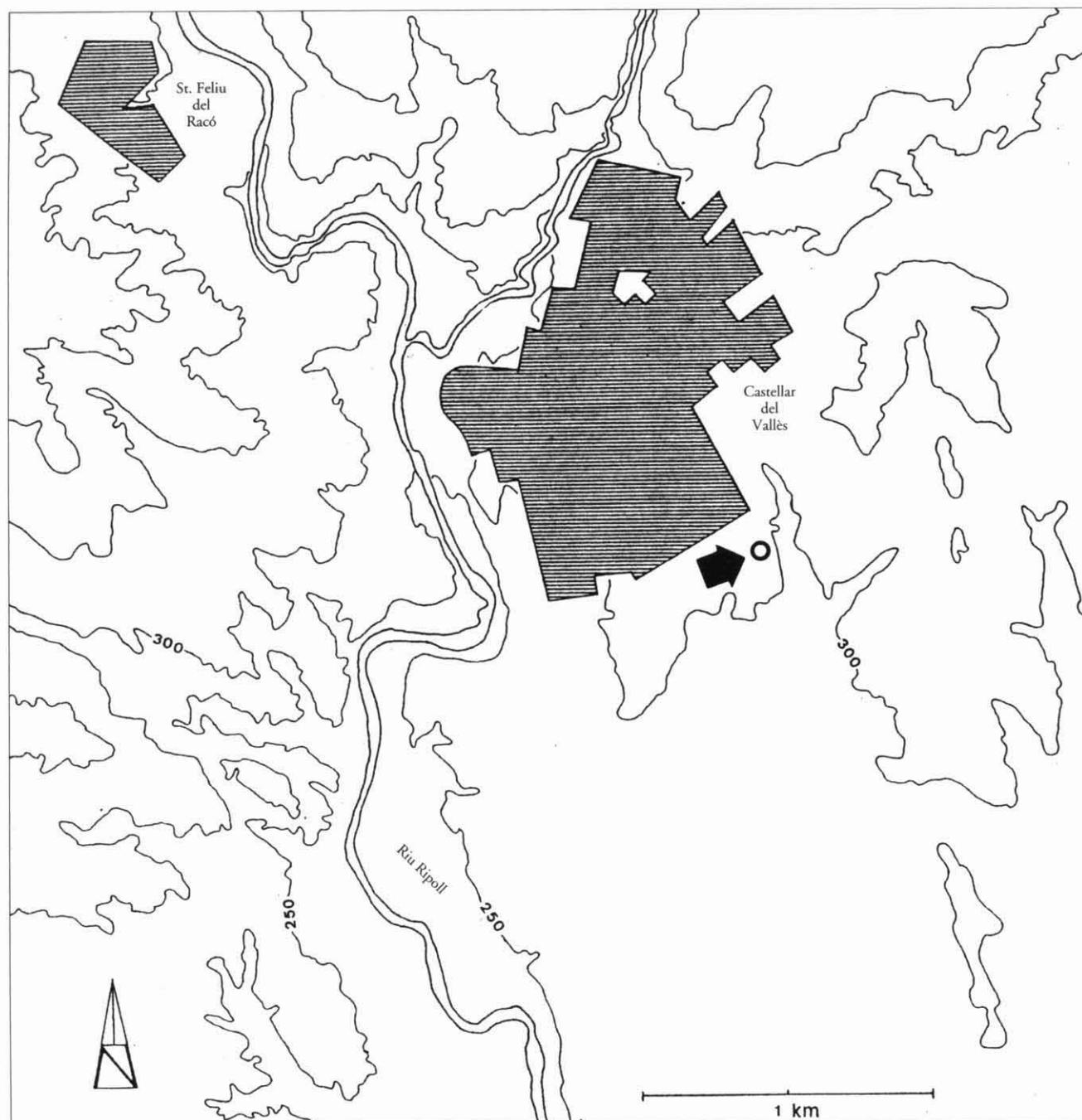

FIGURA 4. Situació de tot el material petri aparegut a l'estructura.

MAPA 1. Situació del jaciment dins el terme municipal de Castellar del Vallès (Vallès Occ.).

davant d'una estructura, associada a un lloc d'hàbitat amb tota probabilitat, la funcionalitat de la qual devia ésser la «transformació de cereals» (figura 5).

Així, nosaltres creiem que l'esmentada estructura devia formar part d'un àmbit de treball d'una cabana de la qual devia haver desaparegut del tot

l'estructura aèria. En perdre la funció primària, aquest receptacle (o àmbit) entrà dins d'un procés que es devia iniciar amb l'abandó i la consegüent degradació, i devia culminar amb el rebliment amb terres i deixalles d'origen antròpic (el conjunt de restes arqueològiques així ho palesa).

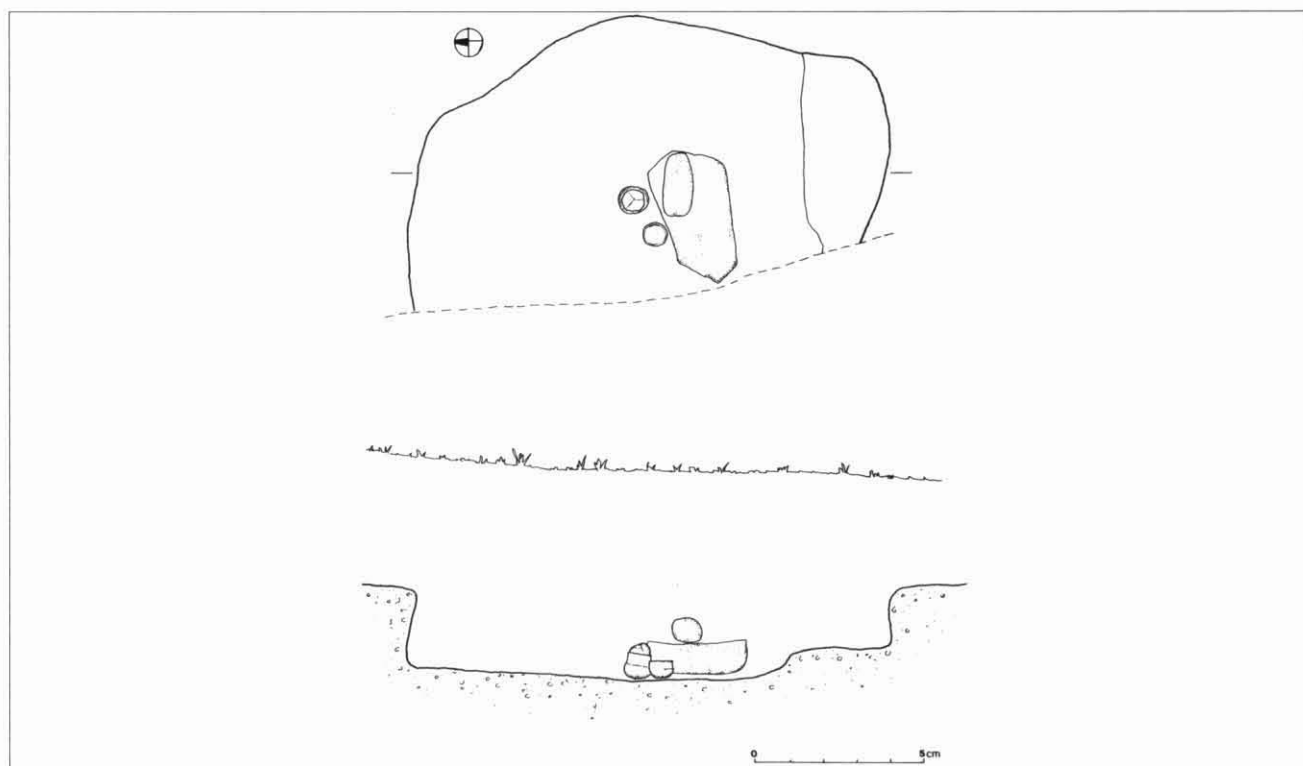

FIGURA 5. Planta i secció de l'estructura en la seva funció primària com a àmbit de transformació de cereals, amb el molí de vaivé i els vasets dipositats «in situ» al fons.

EL MATERIAL ARQUEOLÒGIC: LA CERÀMICA⁵

ESTUDI DELS MATERIALS CERÀMICS

Procedents de l'estructura excavada, s'han inventariat uns 98 fragments de ceràmica, l'estudi dels quals ha permès fer la següent classificació tipològica, comptant el nombre mínim de peces:

Forma 1. Vaset i/o tassa

Ens referim no pas a una forma concreta, sinó a un tipus de recipients, de tipologia variada, caracteritzats més aviat per llurs similituds que per llurs diferències. Possiblement, tots els fragments conservats pertanyen a dos tipus d'atuell com la «peça A» i la «peça B», aparegudes senceres en aquesta excavació (figures 6 i 7 i fotografies 3 i 4).

Bàsicament es tracta de vasets o tasses de cos més o menys globular i carena baixa, de coll recte i alt, vora lleugerament exvasada i llavi recte o bé apuntat. La gruixària de les parets oscil·la entre uns 4 i 5 mm aproximadament.

Comptem amb nou vores pertanyents a aquesta forma. La cuita ha estat oxidant-reductora (neutra) o reductora. El desgredant és constituït per petits grans de quars (1-2 mm de gruix). I llurs superfícies ha estat allisades o polides.

Nombre mínim de peces: sis.

Forma 2. Gerra i/o tenalla

Es tracta d'un tipus d'atuell ceràmic de grans dimensions (poc menys d'un metre d'alçada),

⁵ Cal dir que tots els materials arqueològics han estat analitzats (o s'estan analitzant a hores d'ara) de manera específica. En aquells casos puntuals en què nosaltres no ens hem cregut prou capacitats per a realitzar una anàlisi íntegra, hem cercat la intervenció d'especialistes en la matèria. Cal

dir, també, que no en ésser pas especialistes en el període cronològic al qual pertany el jaciment, abans i després de fet el nostre estudi hem cercat assessorament científic per tal d'obtenir la major precisió possible en les nostres conclusions.

caracteritzat per tenir un cos globular, coll recte, vora lleugerament exvasada i llavi pla o apuntat. Comptem amb quatre vores pertanyents a aquesta forma (figura 8), una de les quals presenta el llavi decorat amb un seguit d'incisions transversals a la cara exterior (figura 8). També hem trobat una nansa de cinta pertanyent a una d'aquestes peces (figura 8). La cocció ha estat oxidant-reductora (neutra). Les superfícies en la majoria dels casos no presentaven cap mena de tractament, per bé que en algun cas hem apreciat un allisament de les cares externes. El desgreixant era constituït per grans de grandària considerable (en alguns casos d'un gruix superior als 5 mm) de quars, mica i pissarra.

Nombre mínim de peces: tres.

Així mateix, s'han pogut recuperar dues peces senceres, pertanyents a la forma 1, anteriorment detallada, les quals descrivim a continuació:

Peça A. Vas de cos globular, amb una carena suau (en algun punt lleugerament marcada), de coll recte i alt, vora lleugerament exvasada i llavi apuntat. El fons és còncav i arrodonit. El diàmetre de la boca és de 9 cm i l'alçada total de la peça és de 8 cm (figura 6 - fotografia 3). La cocció és del tipus oxidant. Les superfícies han estat allisades i el desgreixant és constituït per petits grans de quars (1-2 mm) principalment.

Aquesta peça va aparèixer sencera i amb la particularitat de presentar la boca perfectament segellada amb una pedra (a manera de tap) (fotografies 1, 2 i 3), la qual cosa ens ha dut a radiografiar-la per tal de detectar l'existència de qualsevol mena d'objecte a l'interior, amb resultats negatius.

Peça B. Tassa carenada, conservada només parcialment. El coll és recte i baix, la vora lleugerament exvasada i el llavi apuntat. El fons és còncav. El diàmetre de la boca és de 9 cm i l'alçada total de la peça és de 7 cm (figura 7 - fotografia 4). La cocció ha estat reductora. Les superfícies han estat allisades i polides, i el desgreixant és constituït per partícules irregulars de quars (1-2 mm). Aquesta peça devia dur una petita nansa de cinta aplicada a la part superior de la peça (el punt d'arrencada a la mateixa vora) (figura 7).

PARALLELS DE LES FORMES CERÀMIQUES

L'estudi del material ceràmic ens ha permès individualitzar diferents tipus de peces, associables a una funció específica cadascuna. Les tenalles i/o gerres (forma 2) semblen tenir una funcionalitat de recipients d'emmagatzematge ben clar; mentre que l'altra forma, més petita, sembla correspondre primordialment a recipients d'ús domèstic habitual.

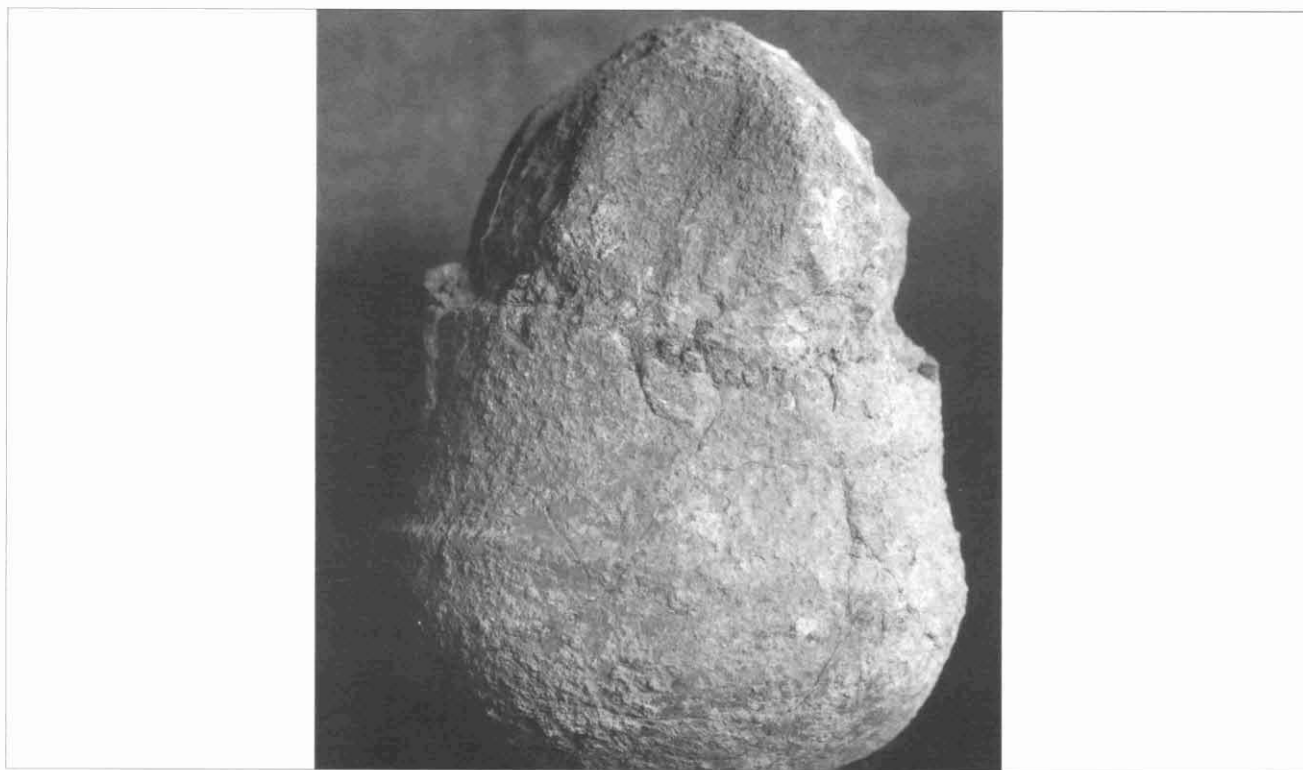
La seva atribució cronocultural, però, no deixa d'ésser problemàtica a causa, bàsicament, de l'estat de fragmentació i a la seva escassa singularitat. Efectivament, aquest tipus d'atuell ceràmic són habituals des del Neolític Antic a la Depressió Pre-Litoral catalana. Per aquest motiu les úniques peces susceptibles d'ésser estudiades sense cap mena de problema són les denominades peça A i peça B, ambdues, sortosament, descobertes pràcticament senceres.

Tant per llur forma, com per llur tècnica, en coneixem paral·lels ben propers a nosaltres. En principi, aquests paral·lels més propers els trobem als següents jaciments:

- Megàlit de l'Espina (Collsuspina, Moianès).
- Palau de Plegamans (Palau de Plegamans, Vallès Occidental).
- La Cova Negra (Sant Cugat del Vallès, Vallès Occidental).
- Can Bosc de Basea (Terrassa, Vallès Occidental).

Aquests jaciments, tret del de Palau de Plegamans, no documentat arqueològicament, tenen en comú llur caire funerari. Altrament, tots plegats presenten unes datacions no gaire fiables, fruit de les escasses dades obringudes durant la intervenció arqueològica. Així, la datació atribuïda tradicionalment a aquests jaciments, feta només a partir de la tipologia dels materials recollits, ha estat de situar-los entre el Calcolític Campaniforme i el Bronze Antic.

Tots els jaciments revisats es caracteritzen per no posseir cap dada estratigràfica fiable, car procedeixen d'intervencions arqueològiques en què s'hi aplicà una metodologia avui ja superada. Amb tot, la cronologia del context de les troballes els dona

FOTOGRAFIA 3. *Peça A, vaset carenat amb una pedra encastada a la boca.*

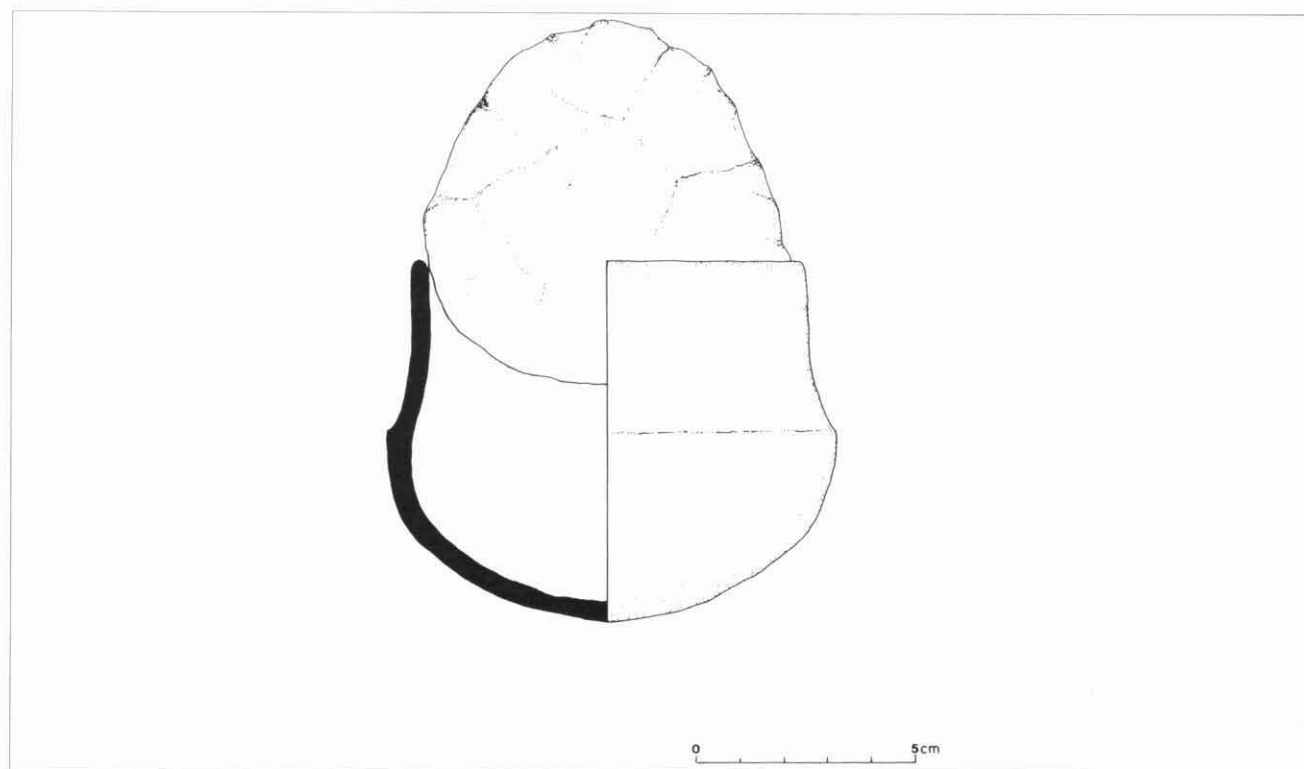

FIGURA 6. *Dibuix de la peça A.*

una datació segura entre el Calcolític Campaniforme i el Bronze Antic.

Amb les dades amb què comptem enguany, podem assegurar que difícilment les peces de la Vinya del Regalat poden ser situades cronològicament en el Bronze Antic. Així, davant la dificultat que comporta situar-les en un moment Calcolític Campaniforme, tot i que, llur similitud formal és força evident amb el conjunt material d'aqueix moment, nosaltres proposem enquadrar-les dins un període situable entre el 2000 i el 1800 aC, un moment en el qual la bibliografia tradicional deixa un buit arqueològic notori, en què encaixen de manera perfecta les peces abans esmentades. Unes peces que segueixen una tradició formal campaniforme, encara que sense l'ús de la decoració incisa, i la seva posterior evolució devers formes del moment conegut com a Bronze Antic Epicampaniforme (1800-1700 aC).

Així, doncs, creiem que cal atribuir el nostre conjunt a un moment de transició entre el Calcolític i el Bronze Antic (entre el 2000 i el 1800 aC).

INDÚSTRIA LÍTICA

No s'ha efectuat encara l'estudi de la indústria lítica. Per tant, aquí només farem una descripció dels materials:

- Ganivet de sílex melat amb retoc bilateral.
- 2 làmines de sílex.
- 2 nuclis de sílex.
- 11 ascles de sílex.
- 1 probable lamineta de quarz.

ALTRE MATERIAL PETRI

Com en el cas de la indústria lítica, el material petri, com els molins, etc., tampoc no ha pogut ésser estudiat fins ara. Així que, ara per ara, només podem fer una descripció dels materials:

- 2 fragments de molí sobre conglomerat de gra petit.

- 1 molí de vaivé sobre conglomerat de gra petit.

- 1 mà de molí (probablement pertanyent a l'anterior molí) de sorrenca.

Com es pot veure, els materials petris són més aviat escassos; tot i amb això, la presència d'aqueix molí de vaivé sembla provar la realització del procés de transformació dels cereals i, per extensió, pràctiques agrícoles.

ELS RECURSOS FAUNÍSTICS: METODOLOGIA

El nombre de restes arqueofaunístiques ha estat de 121. D'aquestes restes, 59 (48,76%) han estat identificades tant anatòmicament (part esquelètica) com específica (taxó faunístic). Ambdós tipus d'identificació han estat realitzats a partir de col·leccions de referència i, en menor mesura, mitjançant la utilització d'atles d'identificació.⁶

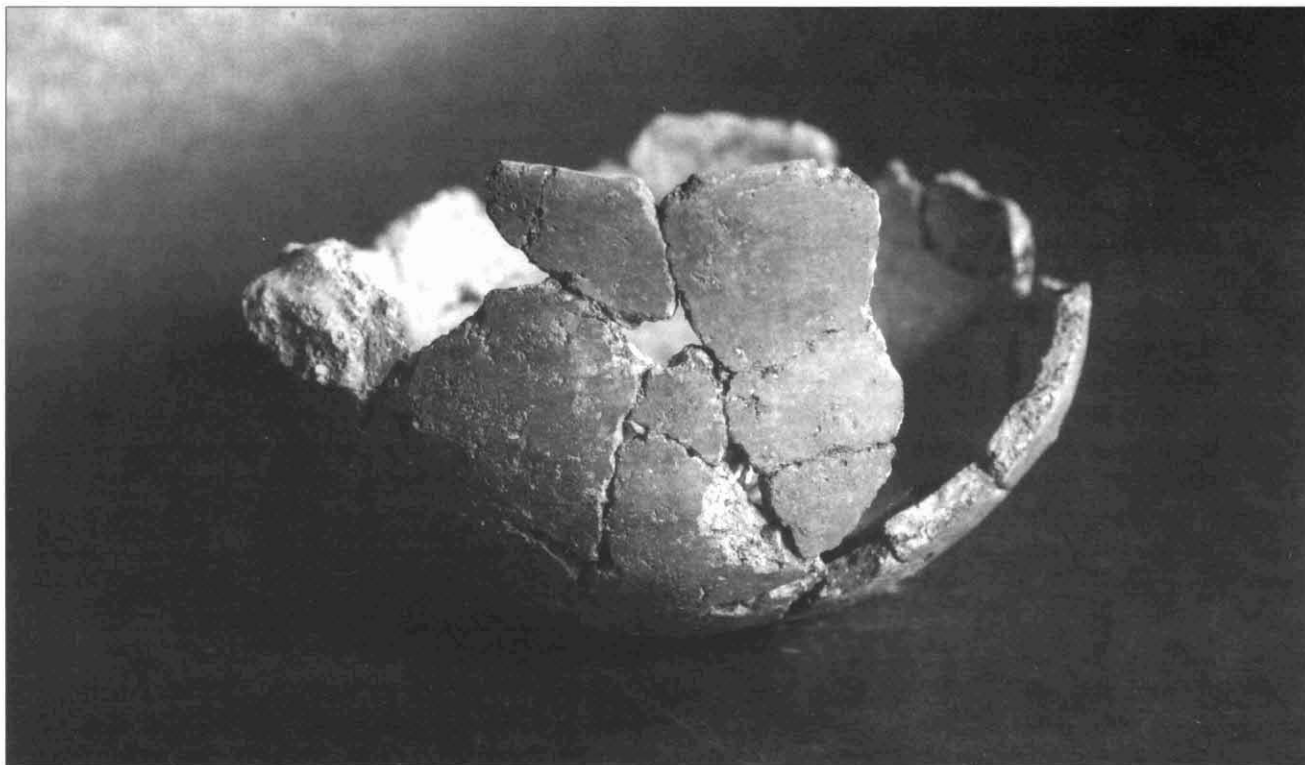
La quantificació d'aquestes restes faunístiques s'han fet emprant com a únic paràmetre el Nombre de Restes identificades per espècie (NR). Davant la naturalesa de la intervenció i la del jaciment, com també l'estat de les restes òssies, hem desestimat emprar-ne d'altres com el Nombre Mínim d'Individus, etc.; ja que llur fiabilitat seria gairebé nul·la.

PRESENTACIÓ DE LES DADES I INTERPRETACIÓ

Com ja hem dit, el nombre total de restes examinades ha estat de 121, de les quals se n'han pogut identificar, tant pel que fa la part esquelètica com al taxó faunístic, un total de 59, la qual cosa equival a un 48,76% del total. Les altres 62 restes (51,24%) corresponen a les restes òssies que només s'han identificat a nivell de part esquelètica (quan s'han pogut identificar); o sia, són les restes indeterminades (taula 2). Aquestes restes indeterminades són, però, susceptibles de ser classificades, amb tota probabilitat, com d'ovins i caprins (OVCP) i de porc (*Sus sp.*).

La característica més destacable, dissortadament, d'aquest lot arqueozoològic ha estat el pre-

⁶ LAVOCAT (1966), SCHMID (1972), BARONE (1980).

FOTOGRAFIA 4. *Peça B, tassetà carenada.*

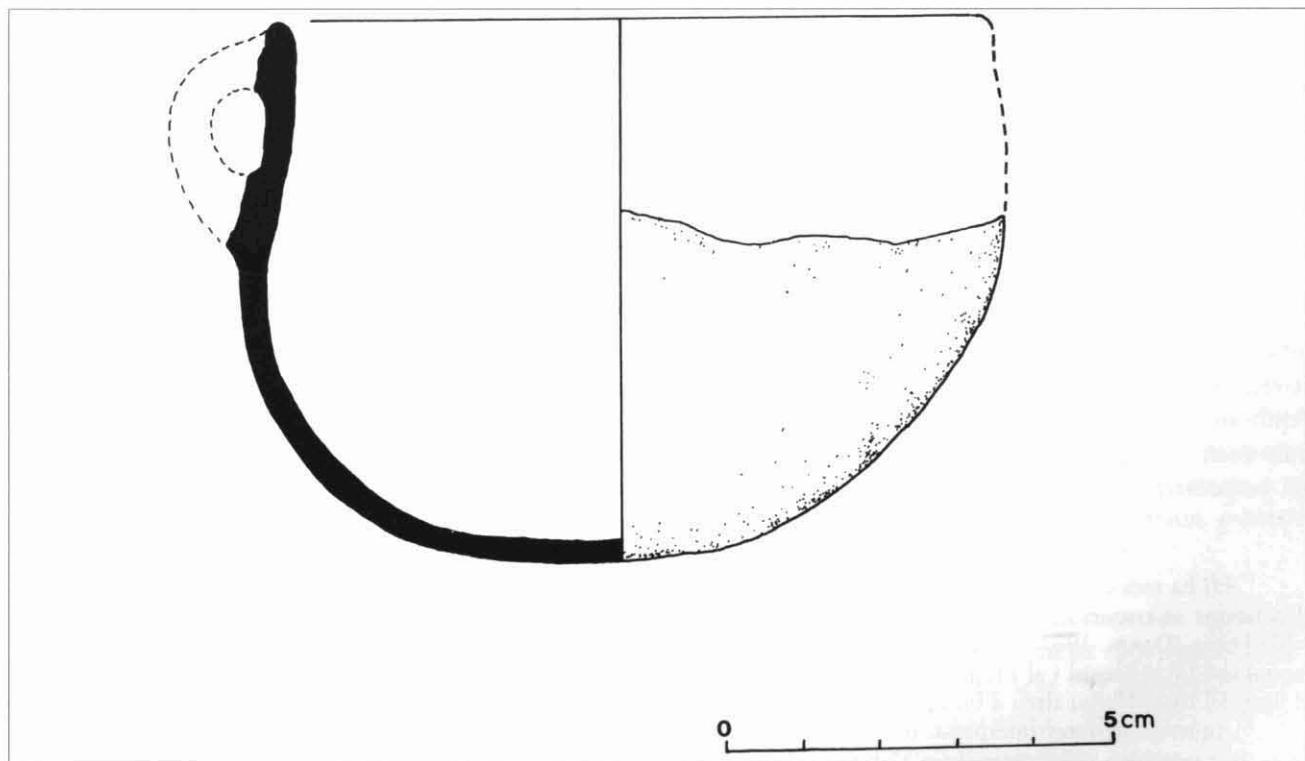

FIGURA 7. *Dibuix de la peça B.*

cari estat de conservació i l'alt grau de fragmentació de les restes; en alguns casos ha estat veritablement impossible esbrinar, no ja l'espècie, sinó l'os. Llevat de dos astràgals, un calcani i una dent, no apareix cap altre os sencer.

El precari estat de les restes s'explicaria per unes causes d'origen natural, relacionades amb la problemàtica tafonòmica: es tractaria de l'activitat físico-química del sòl. En concret, sembla ser que el sediment té un important grau d'acidesa que afecta la matèria orgànica dels ossos. Les restes, a més, apareixen amb una capa de concreció adherida que fa difícil distingir-les d'una simple pedra, la qual cosa facilita la presència de les fractures recents.

Altrament, la forta fragmentació s'explicaria per causes d'origen antròpic: d'una banda, tenim les fractures fruit de tècniques o pràctiques culinàries (esquarterament o descarnació); d'altra banda, tenim les produïdes al llarg de tot el procés d'excavació (fractures recents), facilitat en aquesta ocasió, com hem vist més amunt.

La presència de traces d'esquarterament, les úniques visibles, ultra els ossos representats (articulacions i costelles), fan pensar que tot aquest conjunt, o part almenys, correspon a restes d'àpat. D'altra banda, la presència de banyes (dues probablement de boví) podria correspondre a material de rebuig. Tot plegat, suggeriria que el conjunt arqueozoològic no són més que deixalles abocades per tal de reomplir el clot o receptacle excavat, en el moment d'amortitzar-lo.

Les espècies (o taxons faunístics) representats en aquest lot han estat, segons nosaltres, de naturalesa domèstica, en principi almenys: ovins i caprins (ovella i/o cabra), porcs (*Sus sp.*) i bovins (*Bos sp.*). Amb tot, tant en referir-nos al porc (*Sus domesticus*) com al bou (*Bos taurus*) emprem *Sus sp.* i *Bos sp.* respectivament. Ho fem perquè el mal estat de

les restes fa impossible una identificació d'allò més precisa.

La presència d'espècies com els bovins i els súids semblen parlar-nos, en un principi, d'uns grups més aviat sedentaris, i, en segon lloc, de grups en els quals la base econòmica es troba en l'agricultura i tenen la ramaderia com a un complement. El bestiar porcí els devia proporcionar carn, bàsicament, i el boví tracció animal (ajut en tasques agrícoles),⁷ llet i, en darrer cas, carn.

Els ovins i els caprins els devien proporcionar llana, carn (com en les altres espècies, ho constaten l'existència de traces d'esquarterament sobre alguns ossos) i llet. Aquest bestiar, a més, podria parlar-nos d'una transhumància de curt abast; és a dir, comptava amb un nombre limitat de persones movent-se al llarg d'una àrea més aviat reduïda (pocs quilòmetres).⁸

Quant a l'edat i el sexe d'aquests individus, ben poca cosa es pot dir. Si que és veritat, però, que aquestes restes semblen pertànyer a especimens adults (o d'una edat superior a l'any i mig o dos anys). Una dada que, malgrat tot, no pot considerar-se gaire significativa, ja que atès el caràcter àcid del substrat geològic, en el cas que hi hagin hagut restes d'individus juvenils, aquestes restes haurien sofert de manera molt més intensa els seus efectes destructius (cal tenir en compte que els ossos dels individus joves són força menys resistent que els dels adults).

CONCLUSIONS

L'excavació del jaciment de la Vinya del Regalat, durant el desembre de 1992, ha permès documentar l'existència d'una estructura excavada en el terreny natural, les característiques de la qual, com també els paral·lels trobats, fan pensar en el seu ús com a «àmbit destinat a la transformació de cere-

⁷ Hi ha més o menys clares evidències de la utilització dels bovins en tasques agrícoles (tirar l'arada), segons Simon J.M. Davis (DAVIS, 1987, 162-164), a partir de la segona meitat del IV mil·lenni i al Proper Orient (Mesopotàmia), i al llarg del III mil·lenni arreu d'Europa.

⁸ Aquestes darreres interpretacions econòmiques dels grups que ocuparen el jaciment de la Vinya del Regalat són només primeres lectures del material faunístic recollit. Així,

doncs, no s'han d'agafar com a categòriques, sinó com a dades orientatives. Hi ha massa buits que així ens ho indiquen: l'estat de les restes, el tipus de descoberta (manca una part que s'endugué la màquina en eixamplar el camí) i el fet que tan sols s'ha excavat, amb tota probabilitat, una mínima part del jaciment (un hàbitat al qual pertocaria aquesta estructura).

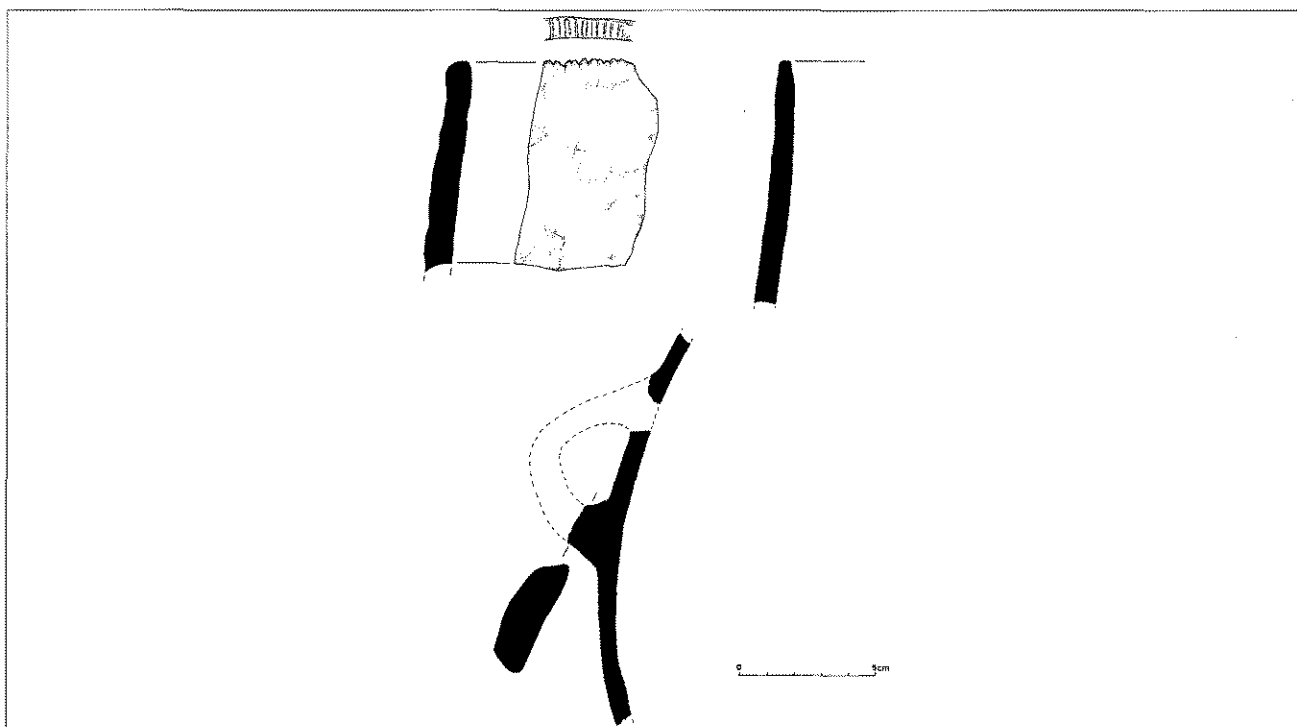

FIGURA 8. Material ceràmic: dues vores de gerra i/o tenalla, una amb incisions al llavi. Una nansa de cinta.

als». La disposició d'alguns materials, com el molí de vaivé i els vasets (peces A i B), ha estat clau per a percebre aquesta funcionalitat, malgrat haver-la trobat parcialment destruïda.

El conjunt de les restes exhumades dins l'estructura, ultra indicar una primera funcionalitat, ha permès advertir que aquest receptacle excavat a terra fou reblert posteriorment amb restes de deixalles pertanyents amb tota probabilitat a un lloc d'hàbitat proper, del qual devia formar part.

Així, doncs, nosaltres creiem que aquesta intervenció ha estat l'excavació parcial d'una unitat que devia formar part d'una estructura d'hàbitat més complexa, probablement una cabana, de la qual n'hauria desaparegut l'estructura aèria. Aleshores, en perdre, aquesta estructura, la seva funció primera entrà dins d'un procés que es devia encetar amb l'abandó i la consegüent degradació, i que es devia cloure amb el rebliment amb deixalles d'origen antròpic (si més no, el conjunt de restes arqueològiques recollides així ho indiquen).

Finalment, pel que fa a la cronologia, força precisa mercès a d'altres jaciments coneguts,

podem situar-la en un moment de transició entre el Calcolític i el Bronze Antic; és a dir, entre els 2000 i el 1800 a C.

La descoberta d'aquesta estructura sembla indicar l'existència d'un poblat encara no localitzat del tot, la qual cosa la converteix en un jaciment d'interès arqueològic expectant.

Així, doncs, juntament amb la resta de jaciments arqueològics localitzats, i alguns excavats, es posa de manifest la riquesa arqueològica de l'àrea del Pla de la Bruguera (Castellar del Vallès); es fa necessari, atesa l'actual reorganització urbanística del sector, en primer lloc un complet seguiment i un control de totes les obres que s'hi realitzin, i, en segon lloc, una intervenció programada puntual del jaciment de la Vinya del Regalat.

Altrament, aquesta intervenció aportaria noves dades per al coneixement dels nuclis d'hàbitat d'aquesta cronologia (Calcolític-Bronze Antic), tan mal coneguda pels pocs vestigis amb què comptem a hores d'ara a la comarca del Vallès.

TAULA 1. *Distribució anatòmica de les Restes Indeterminades amb una referència als fragments cremats.*

Restes indeterminades	NR	%	Cremats
Fragments cranials			
Fragments de costelles	1	.01612	
Fragments de vèrtebres	1	.01612	
Fragments de diàfisis	40	.64516	
Fragments d'epífisis	5	.08064	
Fragments d'ossos plans	15	.24193	1
Total	62		1

TAULA 2. *Relació entre el Nombre de Restes Indeterminades i el Nombre de Restes Determinades amb una referència als fragments cremats.*

	NR	%	Cremats
Nombre de Restes Indeterminades	62	.51239	1
Nombre de Restes Determinades	59	.48760	
Total	121		1

TAULA 3. *Nombre de Restes de cadascuna de les espècies identificades.*

	NR ¹	%
Ovins i caprins (OVCP)	20	.33898
Porc (<i>Sus sp.</i>)	10	.16949
Bovins (<i>Bos sp.</i>)	1	.01694
Total	31	.52541

¹ S'han obviat les 29 restes de banya, ja que, tot i l'elevat nombre de fragments, el nombre de peces és baix: 2 banyes de bou. Això no obstant, els percentatges són sobre el nombre total de restes determinades.

TAULA 4. *Presència de parts esquelètiques en cadascun dels taxons faunístics.*

	OVCP	Bos sp.	Sus sp.
Apòfisis còrnies		*	
Crani			
Maxil·lar			*
Mandíbula			
Dents			*
Axis			
Atles			
Vèrtebres	*		
Costelles	*		*
Sacre			
Escàpula (Omòplat)	*		
Húmer	*		*
Radi	*		
Ulna (o cúbit)			
Metacarpians			
Ossos carpians			
Pelvis	*		
Fèmur	*		
Tíbia			
Fíbula (o peroné)			
Astràgal	*		*
Calcani	*		
Metatarsians			
Metàpodes ind.	*		
Ossos tarsians			
Falange primera			
Falange segona			
Falange tercera			
Altres			

BIBLIOGRAFIA

- R. BARONE, (1976). *Anatomie comparée des mammifères domestiques*. París, Vigot Frères, Editeurs.
- S. BOQUER, J. BOSCH, W. CRUELLES, J. MIRET, M. MOLIST, T. RODON, (1989). «L'Institut de Manlleu (Osona). Un hàbitat d'inicis de l'Edat del Bronze». *Tribuna d'Arqueologia 1988-1989*. (Barcelona), p. 99-112. Departament de Cultura, Generalitat de Catalunya.
- S. BOQUER, L. GONZÁLEZ, O. MERCADAL, T. RODON, L. SÁENZ, (1991). «Un nou assentament del Bronze-Ferro al Vallès: Can Roqueta (Sabadell, Vallès Occidental)». *Tribuna d'Arqueologia 1990-1991*. (Barcelona), p. 41-51. Departament de Cultura, Generalitat de Catalunya.
- Josep CASTANY, Fina ALSINA, Lluís GUERRERO, (1992). «*El Collet de Brics d'Ardevol: un hàbitat del Calcolític a l'aire lliure. Pinós, Solsonès*», Memòries d'Intervencions arqueològiques a Catalunya, núm. 2.
- Joan Manuel COLL, Jordi ROIG, (1987). «Inventari Arqueològic del terme de Castellar del Vallès». *Plaça Vella*, (Castellar del Vallès), núm. 20, abril. Arxiu d'Història de Castellar.
- Simon, J.M. DAVIS, (1987). *The archaeology of animals*. London, B.T. Bartsford Ltd, p. 162-164.
- Joan FRANCÈS I FARRÉ, (1992). «La cabana del Bronze Final de Can Bertran (Cerdanyola del Vallès, Vallès Occidental)». *Limes* (Cerdanyola del Vallès), núm. 2, p. 29-41.
- Xavier GUTHERZ, (1975). *La culture de Fontbouis-se, recherche sur le chalcolithique en Languedoc oriental*. Caveirac, Association pour la Recherche Archéologique en Languedoc oriental, Cahiers 2.
- Pasqual IZQUIERDO EGEA, (1991). «Introducció a la geomorfologia estructural del terme municipal de Castellar del Vallès». *Plaça Vella*, (Castellar del Vallès), núm. 32, octubre. Arxiu d'Història de Castellar, p. 5-15.
- R. LAVOCAT, (dir.) (1966). *Faunes et flores préhistoriques de l'Europe occidentale*. Paris, Boubée.
- Araceli MARTÍN COLLIGA, (1990). «El Neolític i el Calcolític al Vallès». *Limes*, (Cerdanyola del Vallès), núm. 0, p. 10-22.
- Araceli MARTÍN, Josep MIRET, Rosa M. BLANCH, Sara ALIAGA, Roser ENRICH, Sergi COLOMER, Sílvia ALBIZURI, Josep BOSCH, (1988). «Campanya d'excavacions arqueològiques 1987-88 al jaciment de la Bòbila Madurell-Can Feu (Sant Quirze del Vallès, Vallès Occidental)». *Arraona*, (Sabadell), núm. 3, tardor, III època p. 9-23.
- E. PONS, A. ADROHER, (1992). *Mas Castellà de Pontós, Alt Empordà, Girona*. Informe d'excavació, 1992.
- Elisabeth SCHMID, (1972). *Atlas of Animal Bones/ Tierknochenatlas*. Amsterdam-London-New York, Elsevier Publishing Company.
- (1980), *Mapa militar de España: full 392 (Sabadell)*, Escala 1:50.000, Madrid, Servicio Geográfico del Ejército.
- I.A. SILVER, (1980). «La determinación de la edad de los animales domésticos» dins *Ciencia en arqueología*, D. Brothwell & E. Higgs, editors. Madrid, F.C.E. p. 289-316.